

BESLUIT FLORA- FAUNAWET VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND

Datum besluit : 4 maart 2015
Onderwerp : Flora- en faunawet ontheffing art 68 Flora en faunawet vogels in gebouwen zaaknummer 2015-002480
Activiteit/betreft : schadebestrijding vogels in gebouwen in Gelderland
Verlenen/afwijzen : Verlenen
Aanvrager : PCF Holland, Postbus 2087, 8203 AB LELYSTAD
Zaaknummer : 2015-002480

Ontheffing Flora- en faunawet (hierna Ffw) artikel 68 aan PCF Holland B.V. voor schadebestrijding van vogels binnen gebouwen.

I GEGEVENS

a Aanvraag

Gegevens

Op 13 februari 2015 ontvingen wij een aanvraag van PCF Holland B.V. te Lelystad voor een ontheffing Ffw artikel 68 voor het bestrijden van schade veroorzaakt door beschermde vogels in bedrijfsgebouwen aan openbare veiligheid en volksgezondheid binnen bedrijven in Gelderland. De aanvraag betreft:

- aangevraagde soort :
ekster (*Pica pica*), kauw (*Corvus monedula*),
zwarte kraai (*Corvus corone*), houtduif (*Columba palumbus*),
turkse tortel (*Streptopelia decaocto*), holenduif (*Columba oenas*),
spreeuw (*Sturnus vulgaris*), merel (*Turdus merula*),
huismus (*Passer domesticus*), pimpelmees (*Cyanistes caeruleus*),
koolmees (*Parus major*); roodborst (*Erithacus rubecula*),
zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*),
kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*), stormmeeuw (*Larus canus*),
zilverbmeeuw (*Larus argentatus*), kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*),
huiszwaluw (*Delichon urbicum*) en boerenzwaluw (*Hirundo rustica*);
- schade/overlast aan : openbare veiligheid en volksgezondheid (Voedselveiligheid);
- locatie : binnen bedrijfsgebouwen in heel Gelderland;
- periode aanvraag : 9-2-2015 t/m 8-2-2020;
- preventieve maatregelen : weren met snelloopdeuren, horren, flappengordijnen en verjagen;
- aangevraagde middelen : luchtdrukwapen, net (schep-, schiet-, en/of mistnet), vangkooi, kastval, lokvogels, vogelgeluidsopnamen en laser.

Voorgaande ontheffingen

Op 8 december een ontheffing afgegeven om redenen van openbare veiligheid onder zaaknummer 2014-010833 voor verjagen, vangen en doden van kauwen een bedrijf in Zaltbommel en op 2 februari een aanvulling t.b.v. uitzetten.

b Wetgeving en provinciaal beleid

Op grond van art 2 van de Flora- en faunawet neemt een ieder voldoende zorg in acht voor beschermde diersoorten en hun directe leefomgeving. Deze zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover dat in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Op grond van de artikelen 9 en 10 van de Ffw is het verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te verontrusten, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen. De aangevraagde soorten ekster, kauw, zwarte kraai, houtduif, Turkse tortel, holenduif, spreeuw, merel, huismus, pimpelmees, koolmees, roodborst, zwarte roodstaart, kokmeeuw, stormmeeuw, zilverbmeeuw, kleine mantelmeeuw, huiszwaluw en boerenzwaluw zijn aangemerkt als een beschermde inheemse diersoort (art 4 eerste lid onder b. Ffw).

Artikel 13, eerste Lid, onderdeel a Ffw verbiedt het vervoeren van inheemse beschermde diersoorten.

Artikel 14, eerste lid verbiedt het uitzetten van dieren in de vrije natuur.

Artikel 15, eerste lid Ffw. verbiedt het om zich buiten gebouwen te bevinden met bij algemene maatregel van bestuur aangewezen middelen, die geschikt zijn voor het vangen van dieren.

Artikel 15a geeft aan dat voor het vangen van vogels geen gebruik gemaakt mag worden van middelen voor niet-selectieve bemachtiging, vangen of doden van vogels.

Ontheffing op grond van artikel 68 Ffw

Wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, kunnen Gedeputeerde Staten, voor zover niet bij of krachtens enig ander artikel van deze wet vrijstelling is of kan worden verleend, ten aanzien van beschermde inheemse diersoorten, het Faunafonds gehoord, ontheffing verlenen van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 9 tot en met 15, 15a, 15b, tweede lid in samenhang met het eerste lid, 16, 17, 18, 53, eerste lid, 72, vijfde lid, en 74 van de Ffw:

- a in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid;
- b in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- c ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren;
- d ter voorkoming van schade aan flora en fauna of;
- e met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen.

In onderhavig geval wordt ontheffing gevraagd vanuit het belang genoemd onder a .

Artikel 72 bepaald dat bij algemene maatregel van bestuur voor zover noodzakelijk middelen worden aangewezen waarmee met inachtneming van de bepalingen bij of krachtens art 65 t/70 dieren mogen worden gevangen of gedood.

Het gebruik van netten als middel is niet toegestaan (artikel 72, vijfde lid Ffw, in samenhang met artikel 5, eerste en derde lid van het Besluit Beheer en Schadebestrijding Dieren).

Het Besluit Beheer en schadebestrijding Dieren geeft in artikel 7 aan dat geweren moeten voldoen aan het tweede tot en met het twaalfde lid. Een luchtdrukgeweer voldoet daar niet aan. Alleen specifiek voor huismussen en verwilderde duiven in gebouwen zijn luchtdrukgeweren toegestaan.

Art 11 van het Besluit Beheer en schadebestrijding Dieren geeft onder lid 2 (g) aan dat als verboden middelen buiten gebouwen als bedoeld zijn in art 15 2^e lid zijn aangewezen netten geschikt en bestemd voor het vangen van vogels.

Ingevolge art 74 lid 1 onder c van de Ffw is het verboden om dieren te vangen of te doden op zondagen, de nieuwjaarsdag, de tweede paas- en pinksterdag, de beide kerstdagen en hemelvaartsdag

Faunabeheerplan

Een ontheffing wordt in beginsel verleend aan een Faunabeheereenheid (FBE) op basis van een faunabeheerplan. Indien, gelet op de aard of omvang van de te verrichten handelingen, de noodzaak voor een faunabeheerplan of tussenkomst van een FBE ontbreekt dan wel het gebied waar de handelingen worden verricht, niet is gelegen in een gebied waarover de zorg van een FBE zich uitstrekt, kan de ontheffing ook aan anderen dan een FBE worden verleend.

Door de Faunabeheereenheid is geen Faunabeheerplan voor bestrijden van de gevraagde soorten met niet toegestane middelen en/of op plaatsen waar middelen niet mogen worden toegepast aangevraagd.

Provinciaal schadebestrijdingsbeleid

De Nota Flora- en faunabeleid, deel II Faunabeheer en schadebestrijding, vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Gelderland op 16 oktober 2002 is per 21 augustus 2012 vervangen door de Kadernota Faunabeleid. In deze Kadernota worden ten aanzien van de gevraagde soorten geen specifieke beleidsregels aangegeven.

Daarop volgend zijn 23 april “ Beleidsregels faunabeheer en schadebestrijding vastgesteld. In Deel 1, hoofdstuk 3, is het volgende bepaald;

Artikel 4

1. Indien wordt verzocht om aanwijzing of ontheffing in het belang van de volksgezondheid gaat de aanvraag vergezeld van een onderbouwing waarom aanwijzing of ontheffing op grond van dit belang noodzakelijk is.
2. Een onderbouwing als bedoeld in lid 1 bestaat in ieder geval uit het overleggen van een advies van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) of een andere gezaghebbende en ter zake kundige instantie op het gebied van de volksgezondheid, dan wel kan blijken uit een verwijzing naar landelijk volksgezondheidsbeleid.

Artikel 5

1. Indien wordt verzocht om aanwijzing of ontheffing in het belang van de openbare veiligheid of veiligheid van het luchtverkeer gaat de aanvraag vergezeld van een onderbouwing waarom aanwijzing of ontheffing op grond van dit belang noodzakelijk is.
2. Een onderbouwing als bedoeld in lid 1 bestaat in ieder geval uit het overleggen van een verklaring van de voor de openbare veiligheid of veiligheid van het luchtverkeer verantwoordelijke overheid of instantie waaruit blijkt dat deze veiligheid in het geding is of indien het de verkeersveiligheid op wegen betreft getalsmatig en ruimtelijke informatie over aanrijdingen.

c Procedure

Aangezien er in de Flora- en faunawet niet naar een specifieke afhandelingsprocedure wordt verwezen, zijn de algemene bepalingen betreffende besluiten van hoofdstuk 4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

d Advies Faunafonds

Op 17-2-2015 ontvingen wij van het Faunafonds het volgende advies in soortgelijke aanvraag: “In incidentele gevallen kunnen vogels in gebouwen terecht komen, waarna ze niet zelfstandig een weg naar buiten kunnen vinden. De aanwezigheid van vogels in gebouwen, waar voedingsmiddelen verwerkt of opgeslagen worden kunnen een risico voor de volksgezondheid vormen. Verontreinigingen van levensmiddelen en verpakkingsmaterialen kan plaatsvinden door uitwerpselen of veertjes, terwijl het rondvliegen van binnengedrongen vogels buiten de werktijden het bedrijfsalarm kan doen laten afgaan met onnodige en daarmee ongewenste belasting van hulpdiensten als resultaat. Dergelijke situaties moeten in de toekomst worden voorkomen. De toegang, waardoor vogels toegang hebben gekregen tot het gebouw dienen zo snel mogelijk gedicht te worden. Preventief zal alles voorkomen moeten worden dat dergelijke situaties voorkomen. Wanneer het naar buiten verjagen niet het gewenste effect oplevert is inzet van vangmiddelen in de vorm van vangnetten te adviseren. Het bestuur van het Faunafonds adviseert om gevangen vogels zo snel mogelijk buiten een straal van 5 kilometer van de vanglokatie in een geschikt biotoop los te laten. Wanneer het naar buiten verjagen en vangen van de vogel niet lukt kan in het uiterste geval worden gekozen om de vogel af te schieten met een luchtdrukwapen.

Doordat het om incidentele gevallen gaat komt de staat van instandhouding van de soort niet in het geding. Het is aan te bevelen dat de provinciale handhaver vooraf in kennis wordt gesteld mocht men overgaan tot een van deze maatregelen.

Het bestuur van het Faunafonds adviseert u om de hiervoor genoemde redenen de gevraagde ontheffing te verlenen voor de aangegeven periode van heden tot 1 februari 2020.“

II BELANGENAFWEGING

Op grond van artikel 68 van de Ffw kunnen Gedeputeerde Staten ontheffing verlenen van het bepaalde in artikel 9 en 10. Dit ter voorkoming en bestrijding van schade veroorzaakt door kauwen waarbij de openbare veiligheid in het geding is, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk gedaan wordt aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

De toetsingscriteria zijn:

- Is er sprake van **schade aan genoemd wettelijk belang?**
- Zijn er **andere bevredigende oplossingen?**
- Is de **gunstige staat van instandhouding** van de te bestrijden soort in gevaar?

1 Schade aan volksgezondheid

Het verlenen van een ontheffing uit voorzorg is ingegeven door de strikte hygiëne regels, die gelden voor de voedingsmiddelenindustrie (HACCP).

De aanwezigheid van dieren in ruimten waar onverpakte levensmiddelen worden verwerkt is niet toegestaan. Indien de aanwezigheid van dieren in strijd is met wettelijke hygiënevoorschriften en er geen redelijk alternatief is om de dieren buiten de betreffende ruimte te houden, is dit een grond voor het verlenen van een ontheffing. Ook is aangevraagd voor bedrijven en instellingen in de gezondheidszorg. Zorginstellingen en medische centra stellen hoge eisen aan hygiëne. Mensen die daar verblijven zijn al uitermate kwetsbaar qua gezondheid waardoor zij extra gevoelig zijn voor infecties.

Conclusie

Er is sprake van schade uit oogpunt van voedselveiligheid en daarmee het belang van de Volksgezondheid alswel de volksgezondheid zelf wat voorkomen dient te worden.

Schade aan openbare veiligheid

Het nodeloos uitrukken van hulpdiensten vanwege door vogels in bedrijfspanden veroorzaakt loos alarm vormt een gevaar voor de openbare veiligheid, omdat hierdoor minder adequaat gereageerd kan worden in situaties waarin er daadwerkelijk iets aan de hand is.

Conclusie

Er is sprake van (dreigend) gevaar voor de openbare veiligheid door de gevraagde vogels.

2 Andere bevredigende oplossingen

In de ontheffingsaanvraag is een strikte werkwijze (Integrated Pest Management) opgenomen waarbij het zwaarste middel (afschot) slechts in het uiterste geval wordt ingezet, wanneer de voorafgaande stappen niet het gewenste effect hebben gehad:

- Inventarisatie van het probleem
- Advisering over aanpassingen van het proces, zoals een gesloten deurenbeleid of intensievere schoonmaak.

- Advisering en uitvoering van weringsystemen
- Het verjagen van vogels met door het faunafonds genoemde verjaagmiddelen of laser of het levend vangen met vangkooien, schiet- of mistnetten, waarbij gevangen vogels buiten worden uitgezet.
- In het uiterste geval schieten van een laatste exemplaar op basis van ontheffing met behulp van een luchtbuik.
- Controle op genomen maatregelen en eventueel corrigeren.

Wanneer vogels het pand niet op natuurlijke wijze kunnen verlaten, dan resteren alleen nog maar maatregelen, waarbij de vogels verjaagd, gevangen of geschoten worden. Voor de betreffende vogels is verwijdering uit oogpunt van onnodig lijden dan zelfs geboden.

Conclusie

Alleen wanneer dichten, verjagen, vangen en uitzetten geen resultaat geeft en vogels het pand niet op natuurlijke wijze kunnen verlaten mag pas afschot worden toegepast.

3 Gunstige staat van instandhouding

De aanvraag wordt gedaan voor vogels die van tijd tot tijd in wisselende aantallen aangetroffen worden in bedrijfsruimten. Daarnaast staan kauwen, zwarte kraaien en houtduiven op de landelijke vrijstellingenlijst en ekster, huismus, holenduif en spreeuw op de provinciale vrijstellingslijst als bedoeld in artikel 65 lid 1, sub a/b Ffw. Voor de soorten op de vrijstellingenlijst geldt dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Het betreft talrijk voorkomende soorten die met regelmaat schade veroorzaken. Voor de provincie Gelderland wordt dit onderschreven door de bij ons bekende gegevens. De soorten huismus, huiszwaluw en boerenzwaluw staan op de Rode lijst 2004 als gevoelig (algemene soort die zeer sterk is afgenomen). Van de overige soorten is de staat van instandhouding gunstig. Individuele vogels die opgesloten raken in een bedrijfsruimte zijn zelfs gebaat bij verjaging danwel verwijdering uit bedrijfsruimten.

Conclusie

Het doden van de onderhavige soorten doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van deze soorten.

Conclusie toetsingscriteria

Op basis van de toetsingscriteria is er voldoende grond om de gevraagde ontheffing te verlenen mits in de voorschriften wordt geborgd, dat gewerkt wordt volgens de door aanvrager aangegeven werkmethode van achtereenvolgens weren, verjagen, vangen (en uitzetten elders) en in het uiterste geval doden met een luchtdrukgeweer.

III BESLUIT

GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND hebben besloten op grond van de Flora- en faunawet artikel 68 en gehoord het Faunafonds;

ONTHEFFING te verlenen aan:

PCF Holland B.V. gevestigd te Lelystad

Van het gestelde in de artikelen 9, 10, 13, 14, 15, eerste lid, 15a, 72 eerste en vijfde lid en 74, van de Flora- en faunawet, voor het opzettelijk verontrusten en indien noodzakelijk vangen, opsporen, bemachtigen en het (levend) vervoeren en vervolgens uitzetten danwel in incidentele gevallen vogels, welke niet te vangen zijn te doden van de beschermde inheemse diersoorten:

ekster (*Pica pica*), kauw (*Corvus monedula*), zwarte kraai (*Corvus corone*),
houtduif (*Columba palumbus*), turkse tortel (*Streptopelia decaocto*),
holenduif (*Columba oenas*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*), merel (*Turdus merula*),
huismus (*Passer domesticus*), pimpelmees (*Cyanistes caeruleus*), koolmees (*Parus major*),
roodborst (*Erithacus rubecula*), zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*),
kokmeeuw (*Chroicocephalus ridibundus*), stormmeeuw (*Larus canus*),
zilverbmeeuw (*Larus argentatus*), kleine mantelmeeuw (*Larus fuscus*),
huiszwaluw (*Delichon urbicum*) en boerenzwaluw (*Hirundo rustica*);

met behulp van: net, bestemd en geschikt voor het vangen van vogels, vangkooien en
luchtdrukgeweer

wanneer zij opgesloten zitten binnen bedrijfspanden gelegen in de provincie Gelderland waar
voedingsmiddelen opgeslagen, verwerkt of verkocht worden danwel toeleveringsbedrijven die
aan dezelfde hygiëne – eisen dienen te voldoen, of medische zorgcentra en zorginstellingen
en/of gebouwen waar zij herhaaldelijk verantwoordelijk zijn voor vals alarm van hulpdiensten;

voor de periode heden tot en met 8 februari 2020;

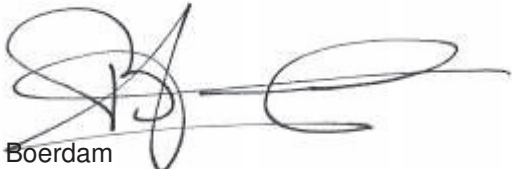
ter voorkoming van schade aan de volksgezondheid en in het belang van openbare veiligheid;

onder de navolgende voorwaarden:

- 1 Het gebruik van de ontheffing is voorbehouden aan werknemers die schriftelijk aantoonbaar
in dienst zijn van PCF Holland B.V. te Lelystad. Zij mogen zich daarbij per gebouw laten
bijstaan door maximaal 4 personen onder hun supervisie.
- 2 Het gebruik van de ontheffing mag niet eerder plaatsvinden dan nadat de ontheffing houder
hiervan zo spoedig mogelijk na het aannemen van de opdracht doch in ieder geval 4 uur
voor aanvang van de eerste handelingen melding heeft gemaakt via het e-mailadres
post@gelderland.nl onder vermelding van naam en telefoonnummer uitvoerder, naam en
locatie gebouw, tijdstip(pen) en aard van voorgenomen handelingen. Voor vervolgacties
langer dan een week na de eerste melding, dient opnieuw een melding gedaan te worden.
- 3 Het gebruik van de ontheffing dient beperkt te worden tot situaties waarin deze vogels zich
bevinden in gebouwen waar voedingsmiddelen opgeslagen, verwerkt of verkocht worden,
gebouwen van aan de voedingsmiddelenindustrie toeleverende bedrijven die aan dezelfde
hygiëne-eisen dienen te voldoen, medische centra en zorginstellingen en/of in gebouwen
waar zij herhaaldelijk verantwoordelijk zijn voor vals alarm voor hulpdiensten.
- 4 Alvorens van deze ontheffing gebruik gemaakt mag worden dienen alle invliegopeningen in
het gebouw gedicht te zijn, waarbij ook aandacht dient te zijn voor het afschermen van
deuren of ramen die (uit hoofde van de bedrijfsvoering) regelmatig open staan, door middel
van bijvoorbeeld rubber flappen of horren.
- 5 Bij het verjagen dienen voldoende uitvliegmogelijkheden aan een zijde van het gebouw
aangeboden te worden aan de vogels. Wanneer na een gerichte verjagingsactie de vogel(s)
zich niet uit het gebouw hebben laten jagen, dan mogen zij gevangen worden met een net
bestemd en geschikt voor het vangen van vogels of een vangkooi, mits deze vogels
behoren tot de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
- 6 Wanneer gebruikt wordt gemaakt van vangkooien, dan dienen deze voorzien te zijn van
voldoende voedsel en water voor de vogels. De vangkooien dienen dagelijks gecontroleerd
te worden op aanwezigheid van vogels.

- 7 De gevangen vogels dienen per geschikte vogelkooi verplaatst te worden naar een locatie op meer dan 5 kilometer afstand van de vangstlocatie en zo snel mogelijk doch uiterlijk binnen 24 uur weer in vrijheid gesteld te worden in een omgeving binnen de provincie Gelderland, waar zich geschikt biotoop voor deze vogels bevindt.
- 8 Alleen wanneer vangen onmogelijk blijkt, mogen de toegestane vogelsoorten geschoten worden.
- 9 Het gebruik van het geweer is uitsluitend toegestaan voor een (pers)luchtdrukgeweer 5,5 mm en door medewerkers in dienst van PCF-Holland.
- 10 Gegevens van ringen die aan poten van vogels worden aangetroffen moeten met een nauwkeurige opgave van plaats en datum van vangst van de betreffende vogels gezonden worden aan het Vogeltrekstation postbus 50 6700 AB Wageningen.
- 11 De ontheffing houder dient ervoor zorg te dragen dat jaarlijks voor het eerst voor 15 februari 2016 en voor het laatst uiterlijk binnen veertien dagen na afloop van de geldigheid van deze ontheffing, schriftelijk verslag wordt gedaan aan ons college van het gebruik van deze ontheffing. Hierin worden tenminste vermeld:
 - ondernomen acties en het effect daarvan;
 - een opgave per dag per soort van wat op grond van deze ontheffing is bemachtigd c.q. gevangen, losgelaten en gedood;
 - een opgave per dag per soort van wat op grond van deze ontheffing met het geweer is bemachtigd en gedood.en te sturen aan: **post@gelderland.nl of Postbus 9090 6800 GX Arnhem.**
- 12 Op de naleving van het in of krachtens de Flora- en faunawet gestelde wordt toezicht gehouden door daartoe door Gedeputeerde Staten aangewezen ambtenaren. Alle door of namens Gedeputeerde Staten gegeven aanwijzingen dienen onverwijld te worden opgevolgd.

Namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

H. Boerdam

Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na dagtekening van dit besluit hiertegen een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift dient te worden gezonden aan Gedeputeerde Staten, secretariaat Commissie van Advies voor Bezwaarschriften en Klachten, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem. Op envelop en brief duidelijk "bezwaarschrift" vermelden.

Degene die een bezwaarschrift heeft ingediend, kan bij de voorzieningenrechter van de rechtbank Gelderland (Postbus 9030, 6800 EM Arnhem) een verzoek indienen om een voorlopige voorziening te treffen. Voor individuele burgers (niet voor advocaten en ook niet voor gemachtigden namens een bedrijf of een organisatie) bestaat de mogelijkheid dat verzoek digitaal in te dienen. Meer informatie kunt u vinden op www.rechtspraak.nl. Voor het behandelen van een verzoek om een voorlopige voorziening wordt griffierecht geheven. Over de hoogte en de wijze van betaling van het griffierecht kunt u informatie verkrijgen bij de rechtbank Gelderland, telefoonnummer (026) 359 20 00 of op www.rechtspraak.nl

Informatie over de bezwarenprocedure en de mogelijkheid van mediation is te vinden op de website van de provincie Gelderland (www.gelderland.nl). U kunt die informatie, vervat in de brochure "Niet eens met een besluit van de provincie Gelderland? Bezwaarschrift of mediation", ook opvragen bij het Provincieloket via telefoonnummer (026) 359 99 99.